SKOOLWAPEN VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM

Die skoolwapen van Potchefstroom Gimnasium is gedurende 1980 by die Buro vir Heraldiek geregistreer.

Die simbole in die wapen is 'n *graaf*, *pik* en *anker*. Die betekenis van die simbole is die volgende:

GRAAF EN PIK : DELF/WERK
ANKER : GELOOF/HOOP

Die skoolleuse *Fac et Spera* beteken *werk* en *hoop*.

POTCHEFSTROOM GIMNASIUM

AS EKSPONENT VAN DIE

CHRISTELIK-NASIONALE ONDERWYSBEGINSEL

DEUR

LOUWRENS ABRAM DREYER, B.SC. B.ED.

Verhandeling voorgelê ter gedeeltelike vervulling
van die vereistes vir die graad

MAGISTER EDUCATIONIS

in die

Departement Temporele en Vergelykende Opvoedkunde
Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër
Onderwys

STUDIELEIER: PROF DR S S BARNARD
HULPLEIER : MNR G S NIEMANN

PRETORIA

DESEMBER 1982

Die verhandeling word in alle beskeidenheid,
maar met genoeë, dankbaarheid en aangename
herinnering opgedra aan

POTCHEFSTROOM GIMNASIUM

DANKBETUIGINGS

Hiermee wens ek my opregte dank en hoogste waardering te betuig teenoor elke persoon en instansie wat my behulpsaam was tydens die versameling van die stof, skryf en afhandeling van die verhandeling.

Vergun my enkele uitsonderings, naamlik:

* Prof dr S S Barnard onder wie se bekwame, simpatieke en inspirerende leiding ek hierdie navorsing kon onderneem en afhandel. Sonder die positiewe advies t.o.v. die benadering tot die studie, selektering en rangskikking van die stof in onderafdelings, skryfstyl en finale afronding sou die verhandeling sekerlik nie voltooi kon word nie.

* Mnr G S Niemann wat as hulpstudieleier ook met besondere belangstelling waardevolle advies gegee het.

* Potchefstroom Gimnasium - hoofde, personeel en lede van die Oud-Gimmiebond wat geen moeite en tyd ontsien het om primêre bronne beskikbaar te stel nie.

* My vrou Trix, kinders, familie en vriende vir begrip, geduld en steun tydens die baie ure, naweke en vakansies wat voor die lessenaar deurgebring moes word.

Boweal - my dank aan die Here vir sy seënende hand.

* * * *

SINOPSIS

Die verhandeling handel oor 'n bepaalde sekondêre skool, naamlik Potchefstroom Gimnasium, wat bekend staan as die oudste Afrikaanse sekondêre skool in Transvaal. Potchefstroom Gimnasium het in 1907 ontstaan as gevolg van die Christelik-nasionale ideaal en het deur al die jare 'n besondere bydrae gelewer met betrekking tot die voorsiening van opvoedende onderwys aan Christen-Afrikanerkinders. Potchefstroom Gimnasium word daarom tereg beskou as 'n eksponent van die Christelik-nasionale onderwysbeginsel (CNO-beginsel).

Die Christelik-nasionale onderwysbeginsel het sy oorsprong in die Bybel en tydens die Kerkhervorming van die 16e en 17e eeue het die Reformatoriese Kerk (Nederland) aan die Protestant-Calvinistiese lewensbeskouing - ook in die opvoedende onderwys - gestalte gegee. In 1652 is dié Calvinistiese lewensbeskouing en onderwysbeginsel deur Jan van Riebeeck na die Kaap en met die Groot Trek in 1838 deur die Voortrekkers na Transvaal gebring. As gevolg van die Britse liberaal-humanistiese invloed tydens en na die Anglo-Boereoorlog (1899-1902) het 'n Christelik-nasionale onderwysbeweging (CNO-beweging) ontstaan, waardeur en waartydens CNO-skole gestig is. Opvoedende onderwys kon gevolglik in ooreenstemming met die CNO-beginsel aan die Christen-Afrikanerkinders gebied word.

Die CNO-skole se bestaan was egter, as gevolg van politieke woelinge en geldelike tekorte, van korte duur en het teen die einde van 1906 óf gesluit óf staatskole geword. Dit het 'n behoefte vir Christelik-nasionale onderwys in Potchefstroom laat ontstaan en daarom is die Voorbereidende Skool in 1907 as vrye Christelike skool aan die Gereformeerde Teologiese Skool gestig. In 1915 het die Voorbereidende Skool, as gevolg van 'n gebrek aan die nodige

fondse, 'n primêre staatskool met 'n sekondêre afdeling, naamlik Potchefstroom Gimnasium geword.

In 1916 is met Afrikaans as medium van onderrig in sekere skoolvakke begin en het dié skool die eerste skool geword wat Hollands deur Afrikaans as onderrigmedium vervang het. In 1918 het die primêre en sekondêre afdelings geskei om twee afsonderlike selfstandige skole te word. Die sekondêre skool het die naam Potchefstroom Gimnasium behou.

J J A Coetsee was die eerste permanente hoof van die skool vanaf Julie 1908 tot Julie 1938. Coetsee het gedurende sy ampstermyn Gimnasium uitgebou tot 'n gevestigde en welbekende Christelik-Afrikaanse sekondêre skool. Van Augustus 1938 af tot Desember 1965 het W de K Kruger as tweede skoolhoof op die CNO-fondamente van sy voorganger voortgebou aan dié skool waarin die opvoedende onderwys in ooreenstemming met die CNO-beginsel nog altyd plaasgevind het.

SYNOPSIS

This thesis deals with a specific secondary school, the Potchefstroom Gymnasium, which is known as the oldest Afrikaans secondary school in the Transvaal.

Potchefstroom Gymnasium originated in 1907 as a result of the Christian National ideal and through the years provided an unique contribution to Afrikaans children belonging to the Christian religion. Thus Potchefstroom Gymnasium is considered an exponent of the Christian National Education principle (CNE principle).

The Christian National Education principle had its origin in the Bible and during the Reformation of the Church in the 16th and 17th centuries, the Reformed Church, (in the Netherlands) initiated the Protestant Christian way of life - which also pertained to the education as such. In 1652 Jan van Riebeeck brought the Calvinistic philosophy with him to the Cape and in 1838 with the Great Trek it was also extended to the Transvaal As a result of the Liberal humanistic influence of the British during and after the Anglo-Boer War (1899-1902) a Christian National Education movement (CNE movement) originated and CNE schools were founded. Teaching of the Christian Afrikaner children could consequently again be presented in accordance with the CNE principles.

Due to political turbulence and lack of financial support, the CNE schools had a short duration and by the end of 1906 they had all either been closed or had become state schools. The need arose for Christian National Education in Potchefstroom and the Preparatory School was founded in 1907 as a Free Christian school and was part of the Reformed Theological School. In 1915 the Preparatory School, also

due to lack of funds, became a primary school (of the state) with a secondary section which was called the Potchefstroom Gymnasium.

In 1916 a beginning was made to teach certain school subjects through medium of Afrikaans and this school became the first to replace Dutch with Afrikaans as the medium of teaching. In 1918 the primary and secondary sections were seperated to form two individual schools. The secondary school be retained its name of Potchefstroom Gymnasium.

J J A Coetsee was the first permanent headmaster of the school from July 1908 until July 1938. Under him the school flourished and became a well-known Christian Afrikaans secondary school. From August 1938 to December 1965 W de K Kruger continued in the footsteps of his predecessor at the school where the principles of CNE teaching were taught.

INHOUDSOPGAWE

		BLADSY
1.	INLEIDING	1-11
1.1	ORIËNTERING	1
1.2	TAAKSTELLING	2
1.3	HIPOTESE	3
1.4	MOTIVERING VIR EN DOEL VAN DIE NAVORSING	3
1.5	TERREINAFBAKENING	4
1.6	METODE VAN ONDERSOEK	4
1.7	DIE PROGRAM VAN ONDERSOEK	5
1.8	BEGRIPSBEPALING	5
1.8.1	Gimnasium	5
1.8.2	Eksponent	7
1.8.3	Christelik	7
1.8.4	Nasionaal	9
1.8.5	Christelik-nasionaal	10
1.8.6	Beginsel	10
1.9	SLOTOPMERKING	11
2.	DIE CHRISTELIK-NASIONALE BEGINSEL IN DIE OPVOEDING EN ONDERWYS: 'N ALGEMENE OORSIG	12-83
2.1	PERSPEKTIWIESE AGTERGROND	12
2.1.1	Die Bybel en die Christelik-nasionale onderwysbeginsel	12
2.1.2	Die ontstaan van die Christelik-nasionale onderwysideaal in Nederland	15
2.1.3	Die ontwikkeling van die Christelik-nasionale onderwysbeginsel aan die Kaapkolonie gedurende die 19e eeu	19
2.1.3.1	Die vestiging van die Christelik-nasionale onderwysbeginsel aan die Kaap tot	

BLADSY

	1800	19
2.1.3.2	Die invloed van die Engelse oorname op die opvoedende onderwys	22
2.1.3.3	Die totstandkoming van Christelik-nasionale skole in die Kaapkolonie	23
2.2.	VESTIGING EN BESTENDIGING VAN DIE CHRISTELIK-NASIONALE ONDERWYSBEGINSEL IN TRANSVAAL GEDURENDE DIE JARE 1838-1899	27
2.2.1	Die Christelik-nasionale onderwysbeginsel as een van die primêre redes vir die Groot Trek	27
2.2.2	Christelik-nasionale onderwyspoging tydens die vestigingsjare van die Voortrekkers in Transvaal	29
2.2.3	Christelik-nasionale onderwys tydens die jare van "De Zuid-Afrikaansche Republiek" (ZAR) 1852-1899	30
2.2.3.1	Inleidend	30
2.2.3.2	Die aanvang van staatsonderwys gedurende die jare van die ZAR	31
2.2.3.3	Die stryd om die behoud van Christelik-nasionale onderwys	34
2.2.3.4	Die liberale tendense in die onderwys gedurende die sewentigerjare van die vorige eeu	36
2.2.3.5	Die bloeitydperk van Christelik-nasionnale onderwys gedurende die laaste twee dekades van die vorige eeu	38
2.3	CHRISTELIK-NASIONALE ONDERWYS TYDENS DIE ANGLO-BOEREOORLOG 1899 TOT 1902 EN DAARNA GEDURENDE 1903 TOT 1910	46

BLADSY

2.3.1	Christelik-nasionale onderwys gedurende die oorlogsjare 1899-1902 met besondere verwysing na die kampskole	46
2.3.2	Die Christelik-nasionale onderwysstryd gedurende die jare 1903-1910	49
2.3.2.1	Die Christelik-nasionale onderwysbeweging in Transvaal tydens die Kroonkoloniale Bestuur 1902-1906	49
2.3.2.2	Die Christelik-nasionale onderwysstryd in Transvaal tydens Selfbestuur 1907-1910	56
2.3.2.2.1	Inleiding	56
2.3.2.2.2	Die invloed van J C Smuts op die Christelik-nasionale onderwysstryd	57
2.3.2.2.3	Die betekenis van Wet 25 van 1907 (Smutsonderwyswet) met betrekking tot die Christelik-nasionale onderwys	61
2.4	CHRISTELIK-NASIONALE ONDERWYS VANAF UNIE- TOT REPUBLIEKWORDING 1910-1961	67
2.4.1	Die voortsetting van die Christelik-nasionale onderwysstryd ná Uniewording	67
2.4.2	Die bydrae van die Federasie vir Afrikaanse Kultuurvereniginge tot die Christelik-nasionale onderwysbeginsel	67
2.5	CHRISTELIK-NASIONALE ONDERWYS NÁ REPUBLIEKWORDING IN 1961	77
2.5.1	Inleiding	77
2.5.2	Betekenis en invloed van die Wet op die Nasionale Onderwysbeleid (Wet 39 van 1967)	78

BLADSY

2.5.2.1	Christelike karakter van die onderwys	78
2.5.2.2	Nasionale karakter van die onderwys	79
2.5.2.3	Medium van onderrig	79
2.5.2.4	Ouerseggenskap in die onderwys	80
2.5.2.5	Opleiding van onderwysers	80
2.6	SAMEVATTING EN EVALUERING	81
3.	DIE ALGEMENE ONDERWYSONTWIKKELING OP POTCHEFSTROOM VOOR EN ONMIDDELLIK NA DIE STIGTING VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM	84-105
3.1	INLEIDING	84
3.2	DIE STIGTING VAN POTCHEFSTROOM	84
3.3	ONDERWYS IN POTCHEFSTROOM GEDURENDE DIE VESTIGINGSJARE 1838-1851	85
3.4	ONDERWYS IN POTCHEFSTROOM GEDURENDE DIE EERSTE JARE VAN "DE ZUID-AFRIKAANSCHE REPUBLIEK" (ZAR) 1852-1865	87
3.5	DIE ENGELSE INVLOED OP DIE ONDERWYS IN POTCHEFSTROOM 1866-1880	89
3.6	ONDERWYS IN POTCHEFSTROOM GEDURENDE DIE BLOEITYDPERK VAN CHRISTELIK-NASIONALE ONDERWYS 1881-1899	92
3.7	ONDERWYS IN POTCHEFSTROOM TYDENS EN ONMIDDELLIK NA DIE ANGLO-BOEREOORLOG 1899-1906	97
3.7.1	Die invloed van die Anglo-Boereoorlog op die onderwys	97
3.7.2	Die stigting van CNO-skole in 1903	99
3.7.3	Die oorplasing van die Gereformeerde Teologiese Skool vanaf Burgersdorp na Potchefstroom in 1905	100
3.7.4	Ander onderwysgebeure in Potchefstroom tot 1914	102

BLADSY

3.8	SAMEVATTING	103
4.	STIGTING EN ONTWIKKELING VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM 1907-1982	106-163
4.1	INLEIDING	106
4.2	STIGTING VAN DIE VOORBEREIDENDE SKOOL 1907	106
4.3	ONTWIKKELING VAN DIE VOORBEREIDENDE SKOOL 1907-1914	110
4.3.1	Diensaanvaarding deur die eerste permanente skoolhoof	110
4.3.2	Finansiering en oprigting van die eerste skoolgebou	111
4.3.3	Beheer en toesig oor die Voorbereidende Skool	113
4.3.4	Toename in die leerlingtal van die Voorbereidende Skool 1907-1914	115
4.3.5	Onderwyspersoneel verbonde aan die Voorbereidende Skool 1907-1914	116
4.4	VERANDERING VAN DIE VOORBEREIDENDE SKOOL IN 1915 NA POTCHEFSTROOM GIMNASIUM	118
4.4.1	Omstandighede waaronder die Voorbereidende Skool gekapituleer het	118
4.4.2	Naamsverandering van die Voorbereidende Skool na Potchefstroom Gimnasium	120
4.5	POTCHEFSTROOM GIMNASIUM AS PRIMÊRE SKOOL MET 'N SEKONDÊRE AFDELING 1915-1918	122
4.5.1	Oriëntering	122
4.5.2	Beheer en toesig oor Potchefstroom Gimnasium 1915-1918	123

BLADSY

4.5.3	Verandering van die medium van onderrig van Hollands na Afrikaans	124
4.5.4	Totstandkoming van die eerste leerlingvereniging, die "Potchefstroom Gimnasium Korps"	125
4.5.5	Toename in die leerlingtal van Potchefstroom Gimnasium 1915-1918	127
4.5.6	Oprigting van 'n nuwe skoolgebou vir Potchefstroom Gimnasium	128
4.5.7	Onderwyspersoneel verbonde aan Potchefstroom Gimnasium 1915-1918	129
4.5.8	Inspeksieverslae 1915-1918	130
4.6	POTCHEFSTROOM GIMNASIUM AS SEKONDÊRE SKOOL 1918-1982	131
4.6.1	Oriëntering	131
4.6.2	Afstigting van Potchefstroom Gimnasium as volwaardige sekondêre skool in April 1918	132
4.6.3	Ontwikkelingsgeskiedenis van Potchefstroom Gimnasium tydens die hoofskap van J J A Coetsee 1918-1938	135
4.6.3.1	Inleiding	135
4.6.3.2	Instelling en funksies van die beheerraad 1921-1938	135
4.6.3.3	Akkommodasieprobleme, aanbouings en oorname van die skoolgeboue deur die Transvaalse Onderwysdepartement	138

BLADSY

4.6.3.4	Toename in die leerlingtal van Potchefstroom Gimnasium 1918-1938	139
4.6.3.5	Onderwyspersoneel verbonde aan Potchefstroom Gimnasium 1918-1938	141
4.6.3.6	Enkele faktore wat 'n remmende invloed op die ontwikkeling van Potchefstroom Gimnasium gehad het gedurende 1918-1938	141
4.6.4	Ontwikkelingsgeskiedenis van Potchefstroom Gimnasium tydens die hoofskap van W de K Kruger 1938-1965	144
4.6.4.1	Diensaanvaarding van W de K Kruger as skoolhoof in 1938	144
4.6.4.2	Die beheerraad tydens die ampstermyn van W de K Kruger 1938-1965	145
4.6.4.3	Akkommodasieprobleme en die ingebruikneming van die nuwe skoolterrein en -geboue 1938-1965	146
4.6.4.4	Toename in die leerlingtal van Potchefstroom Gimnasium 1938-1965	148
4.6.4.5	Algemene onderwysstandaard en leerlingprestasies van Potchefstroom Gimnasium 1938-1965	150
4.6.4.6	Aktiwiteite van die Voortrekkerkommando van Potchefstroom Gimnasium	151
4.6.4.7	Onderwyspersoneel verbonde aan Potchefstroom Gimnasium 1938-1965	151
4.6.4.8	Evaluering van W de K Kruger as hoof van Potchefstroom Gimnasium 1938-1965	152
4.6.5	Ontwikkelingsgeskiedenis van Potchefstroom Gimnasium sedert 1966	153

BLADSY

4.6.5.1 Die vinnige verwisseling van skoolhoofde en personeel sedert 1966 153
4.6.5.2 Beheerraad van Potchefstroom Gimnasium sedert 1966 156
4.6.5.3 Leerlinginskrywing van Potchefstroom Gimnasium sedert 1966 156
4.6.5.4 Akademiese en ander prestasies van leerlinge van Potchefstroom Gimnasium sedert 1966 157

4.6.6 Die noue verband tussen Potchefstroom Gimnasium en die Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys 160

4.7 SAMEVATTING EN SLOTOPMERKING 162

5. DIE CHRISTELIK-NASIONALE GEES EN RIGTING VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM 164-190

5.1 INLEIDING 164
5.2 DIE ONTSTAAN VAN DIE CHRISTELIK-NASIONALE GEES EN RIGTING VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM OP BURGERSDORP 164
5.3 DIE CHRISTELIKE ONDERWYSBEGINSEL SOOS DIT DEUR DIE GEREFORMEERDE KERK TOEGEPAS IS 166
5.4 DIE BEHOEFTE AAN CHRISTELIK-NASIONALE OPVOEDENDE ONDERWYS OP POTCHEFSTROOM 168
5.5 DIE CHRISTELIK-NASIONALE GEES EN RIGTING BINNE DIE SKOOLORGANISASIE, -SIMBOLE EN -WERKSAAMHEDE VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM 170

5.5.1 Inleiding 170

BLADSY

5.5.2	Skoolleuse van Potchefstroom Gimnasium	170
5.5.3	Skoolwapen van Potchefstroom Gimnasium	172
5.5.4	Skoolkleure van Potchefstroom Gimnasium	174
5.5.5	Skoollied van Potchefstroom Gimnasium	174
5.5.6	Debatsvereniging van Potchefstroom Gimnasium	176
5.5.7	Hendrik Potgieter Voortrekkerkommando	177
5.5.8	Bevordering van die Afrikaanse taal	178
5.5.9	Bevordering van die Afrikaanse kultuur en -nasionalisme	180
5.5.10	Akademiese werksaamhede aan Potchefstroom Gimnasium	183
5.5.11	Lewensbeskoulike vorming van die leerlinge aan Potchefstroom Gimnasium	185
5.6	DIE VERHOUDING TUSSEN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM EN DIE GEREFORMEERDE KERK	186
5.7	DIE EREKODE VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM	187
5.8	SAMEVATTING	189
6.	ENKELE BOUMEESTERS VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM	191-222
6.1	STIGTERS VAN DIE VOORBEREIDENDE SKOOL EN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM	191
6.1.1	Prof J Lion-Cachet	192
6.1.2	Prof F Postma	193

BLADSY

6.1.3	Prof J D du Toit (Totius)	197
6.1.4	Prof A P C Duvenage	200
6.1.5	Prof J Kamp	202
6.2	SKOOLHOOFDE VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM	203
6.2.1	Die skoolhoof en Christelik-nasionale onderwys - 'n algemene oënskou	204
6.2.2	J J A Coetsee	205
6.2.3	W de K Kruger	208
6.2.4	A J Combrinck	212
6.2.5	A B J Kruger	214
6.2.6	L A Dreyer	216
6.2.7	A N Grobler	218
6.3	'N AANTAL ONDERWYSERS VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM WAT AAN DIE CHRISTELIK-NASIONALE GEES EN RIGTING GEBOU HET	219
6.3.1	Inleiding	219
6.3.2	Name van onderwysers wat vir 10 jaar en langer aan Potchefstroom Gimnasium verbonde was	220
6.4	SAMEVATTING	221
7.	EVALUERING EN GEVOLGTREKKING	223-233
7.1	INLEIDENDE OPMERKING	223
7.2	KRITERIA VIR DIE EVALUERING VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM	223

BLADSY

7.2.1	Grondslae van die opvoedende onderwys aan Potchefstroom Gimnasium	223
7.2.2	Die kind en die opvoedende onderwys aan Potchefstroom Gimnasium	225
7.2.3	Die doelstelling van die opvoeding en onderwys aan Potchefstroom Gimnasium	225
7.2.4	Die inhoud van die opvoeding en onderwys aan Potchefstroom Gimnasium	225
7.2.5	Die plek van tug in die opvoedende onderwys aan Potchefstroom Gimnasium	227
7.2.6	Onderwysers van Potchefstroom Gimnasium	227
7.2.7	Die verhouding tussen skool, ouer, kerk, staat en plaaslike beheerliggaam	228
7.3	SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING	229
7.4	TEN BESLUITE	232
BRONNE		234-243
BYLAE	A BEHEERRAADSLEDE VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM 1921-1982	
	B HOOFSEUNS, HOOFMEISIES EN DUX-LEERLINGE VAN POTCHEFSTROOM GIMNASIUM 1916-1982	

******

FIGURE, PLATE EN TABELLE

Die eerste syfer dui op die betrokke hoofstuk

FIGURE

Bladsy

2.1 Skematiese voorstelling van die ontstaan en ontwikkeling van die Transvaalse skoolwese 83

PLATE

2.1 Ds S J du Toit, Superintendent van Onderwys in "De Zuid-Afrikaansche Republiek", 1881-1891 39

2.2 Dr N Mansvelt, Superintendent van Onderwys in "De Zuid-Afrikaansche Republiek", 1892-1899 43

2.3 Generaal J C Smuts, Minister van Onderwys vanaf 1907 en later Eerste Minister van die Unie van Suid-Afrika 58

4.1 H J J van der Walt - die eerste permanente onderwyser van die Voorbereidende Skool 1907-1908 108

4.2 Die eerste Gereformeerde Teologiese Skool op Potchefstroom waarin die Voorbereidende Skool 1907-1909 gehuisves is 109

4.3 J J A Coetsee - die eerste permanente skoolhoof van die Voorbereidende Skool en Potchefstroom Gimnasium 1908-1938 110

4.4 Die eerste skoolgebou van die Voorbereidende Skool en Potchefstroom Gimnasium 113

Bladsy

4.5	Advertensie van die Literariese Departement van die Teologiese Skool wat die Voorbereidende Skool insluit	115
4.6	Advertensie van Potchefstroom Gimnasium nadat dit in 1915 'n staatskool geword het	121
4.7	Voorblad van die eerste Fac et Spera wat in 1916 deur die Potchefstroom Gimnasium Korps uitgegee is	126
4.8	Die nuwe skoolgebou van Potchefstroom Gimnasium wat in 1917 in gebruik geneem is	129
4.9	W de K Kruger - die tweede permanente skoolhoof van Potchefstroom Gimnasium 1938-1965	145
4.10	Vooraansig en hoofingang van die nuwe en huidige skoolgebou van Potchefstroom Gimnasium wat in 1947 in gebruik geneem is	147
4.11	Noordaansig van die nuwe en huidige skoolgebou van Potchefstroom Gimnasium wat in 1947 in gebruik geneem is	148
5.1	Die skoolwapen van Potchefstroom Gimnasium wat in 1919 ontwerp is	173
5.2	Buiteblad van die Jaarblad (1938-Voortrekkeruitgawe) van Potchefstroom Gimnasium	182
6.1	J Lion-Cachet	193
6.2	F Postma	195
6.3	J D du Toit (Totius)	198
6.4	A P C Duvenage	201
6.5	J Kamp	203

Bladsy

6.6	J J A Coetsee	206
6.7	W de K Kruger	209
6.8	A J Combrinck	213
6.9	A B J Kruger	215
6.10	L A Dreyer	217
6.11	A N Grobler	218

TABELLE

2.1	Verdeling van Blankekinders van skoolgaande ouderdom in die Kaapkolonie in 1891	27
2.2	Persentasie leerlinge van skoolgaande ouderdom in staatsskole gedurende 1877	37
2.3	Die vermeerdering van skole en leerlinge gedurende 1882-1891 in Transvaal	42
2.4	Getal skole en leerlinge gedurende 1892 tot 1898 in Transvaal	45
2.5	Die inskrywing van leerlinge in die Transvaalse Kampskole, Mei 1901 tot Mei 1902	47-48
2.6	Vermindering van leerlinge in die Transvaalse kampskole vanaf Vredesluiting tot Desember 1902	48
2.7	Christelik-nasionale skole wat in Desember 1902 in Transvaal bestaan het	51
2.8	Christelik-nasionale skole wat in Januarie 1903 in Transvaal geopen het	52
2.9	Die toename van CNO-skole, onderwysers en leerlinge in Transvaal 1903-1905	54

		Bladsy
2.10	Getal Blankeleerlinge in Transvaal volgens onderrigmedium 1918	68
2.11	Afrikaanse sekondêre skole wat tot 1923 in Transvaal totstand gekom het	68
3.1	Die aantal openbare skole en leerlinge in Potchefstroom en distrik 1882-1891	94
3.2	Die toename in die aantal skole en leerlinge in Potchefstroom en distrik 1892-1898	96
3.3	Openbare dorpskole in Potchefstroom in 1898	96
3.4	Openbare skole wat na die Vrede van Vereniging in 1902 op Potchefstroom heropen het	98
3.5	Christelik-nasionale skole (CNO-skole) wat in die begin van 1903 in Potchefstroom en distrik gestig is	99
3.6	Dorpskole en leerlingtal in Potchefstroom aan die einde van 1905	102
4.1	Die toename in die leerlingtal van die Voorbereidende Skool 1907-1914	116
4.2	Onderwysers van die Voorbereidende Skool 1907-1914	117
4.3	Toename in leerlingtal van Potchefstroom Gimnasium 1915-1918	128
4.4	Onderwysers van Potchefstroom Gimnasium 1915-1918	130
4.5	Primêre skole met onderskeie leerlingtalle en skoolhoofde op Potchefstroom in April 1918	134
4.6	Sekondêre skole met onderskeie leerlingtalle en skoolhoofde op Potchefstroom in April 1918	134
4.7	Toename in leerlingtal van Potchefstroom Gimnasium 1918-1938	140

Bladsy

4.8	Onderwysers van Potchefstroom Gimnasium 1918-1938	142
4.9	Die werklike toename in leerlingtal van Potchefstroom Gimnasium 1938-1965	149
4.10	Onderwysers van Potchefstroom Gimnasium in Augustus 1938	152
4.11	Hoofde van Potchefstroom Gimnasium 1966-1982	154
4.12	Adjunk-hoofde van Potchefstroom Gimnasium 1967-1982	155
4.13	Vise-hoofde van Potchefstroom Gimnasium 1966-1982	155
4.14	Werklike aantal leerlinge in Potchefstroom Gimnasium 1966-1982	156
4.15	Matrikulante van Potchefstroom Gimnasium wat sedert 1966 ses/sewe onderskeidings behaal het	158
4.16	Rektore van die Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys 1921-1982	162
6.1	Onderwysers wat 10 jaar en langer aan Potchefstroom Gimnasium verbonde was 1907-1982	220-221